ЧЫЛА ЭЛЛАСЭ ПРОЛЭТАР-ШАМЫЧ, УШНЫЗА!

Лэнин-Сталин паша вэрч кучэдалаш йамдэ лий!

ЙАМДЭ ЛИЙ

1937 ий 29 дэкабрь № 67

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЭ

ГАЗЭТ АК: идалыклан 2 т. 16 ыр. пэл ийлан 1 т. 8 ыр.

Кажнэ пионьэрын оҥыштыжо йошкар галстук лийман

Пионьэр-шамыч галстукым огыт пыжыктэ, манын мланна йатыр дэткор-шамыч увэртарат.

Молан вара тыгэ лийэда?

Тидэ йодышлан тыгай вашмутым пуаш логалэш. Альэ шуко пионьэр-шамыч галстукын, пионьэр значокын значэньыштым огыт палэ. А вожатый-шамыч тидым пионьэр - шамычлан огыт умылтарэ. Садланак йужо пионьэр-шамыч шкэ галстукыштым пайрэм годым вэлэ пыжыктэн коштыт, а моло годым нунын оҥышто галстукым пэш шуэн ужат.

Тидат вэлэ огыл. Адак йужо пионьэр-шамыч шкэ галстукыштым йӧршын огыт пагалэ. Вӱр дэнэ кучэдал налмэ йошкар знамӓн ужашыжым нуно тыгайэ шовычлан вэлэ шотлат, шӱкшӱ шовычла туржыт, лавыртылыт, молат. Тидат пионьэр галстукын кугу значэньыжым палыдымаш гыч лэктэш.

Тыгак пионьэр-шамычын оҥыштышт значокымат пэш шуэн вэлэ ужаш лийэш. Тидэ тылажат пэш кугу ситыдымаш. Тыжэч раш палэ: йужо пионьэр-шамыч шкэ обӓзанностьыштым огыт шинчэ. Вэт мэмнан оҥышто улшо йошкаргалстук, мэмнам, чыла пионьэр-шамычым Кугу Лэнинын туныктымыжым шуктышаш вэрч, Лэнин-Сталин партийын пашажым шуктышаш вэрч кучэдалаш обӓзатла. Тидым чылалан шинчымын.

Йошкар-Ола йоча йаслыштэ.

ПИОНЬЭР ГАЛСТУК

Йоча-шамыч, мэ историйым тунэмма гыч шинчэна: шукэртэ, 150 ий нарэ ожно, пойан-шамыч ваштарэш кучэдалшэ калык пэрвой кана йошкар знамӓм нӧлталын. Тунам восставатлышэ калыкын колоннышт ӱмбалнэ йошкар знамӓ пэрвой кана лойгаш тӱҥалын. Тидэ Париж олаштэ лийын. 1871 ийыштэ Париж Коммунын аралышыжэ-шамыч йошкар знамӓм кидыш налыныт да пойан-шамыч ваштарэш кучэдалыныт. Тидэ жап дэч вара пӱтынь тӱньасэ шэмэр калык-шамыч шкэ эрыкышт вэрч йошкар знамӓ дэнэ кайэныт. 1917 ийыштэ мэмнан элыштат пашазэ класс дэн шэмэр крэсаньык-шамыч Лэнин-Сталин йошкар знамӓ дэнак капитализм стройым сӱмырэныт да совэт властьым ыштэныт. Нуно совэт властьын ыштымэк йошкар знамӓм ССР Ушэмын государствэнный флагышкыжэ савырэныт.

Мэмнан оҥыштына улшо галстук—тидэ йошкар знамӓн ужашыжэ. Йошкар знамӓн ужашыжым кажнэ пионьэр шкэ шӱэшыжэ кылдэн коштэш. Тидэ—пионьэрын йошкар галстукшо.

Йошкар галстук шӱдӧ да тӱжэм дэнэ борэц-шамычын вӱрыштым шындарэн. Капиталист, помэщик шамыч тидэ галстук вэрч кучэдалшэ-шамычым сакалэныт, лӱйэн пуштэдэныт, тьурмаш орландарэныт. Сандэнак кажнэ пионьэр йошкар галстук чиймашым пэш кугу чэстьлан шотла. Тидын дэнэ пионьэр коммунизмын йошкар знамӓжым шкэ кидэшыжэ пэҥгыдын куча.

Пионьэр галстук молан кум мучашан?

Пионьэр галстукын кум мучашыжэ кум большэвистский поколэнийын—коммунист, комсомолэц дэн пионьэрын—кыл кучымышт пэҥгыдэ ӱлмым ончыкта.

«Шарныза: тэмдан йошкар галстукда, тидэ кум поколэнийын кылжым ончыктышо символ, тэмдам, йуный пионьэр - шамычым, тошто поколэнийын, Лэнин поколэнийын, тошто большэвик-шамыч поколэнийын рэвольуционно традицийжэ вэрч, мэмнан кугу пролэтарский коммунистичэский партийын пашаж вэрч, тудын выдэржаннэ лэнинский политикшэ вэрч кучэдалаш обӓзатла». Тыгэ Лазарь Моисэйэвич Каганович 1929 ийыштэ пӱтынь ушэмысэ пионьэр сльотышто ойлэн.

Пионьэр галстукым коч куштат, эрэак чийэн кошташ, Лазарь Моисэйэвичын кӱштымыжым шуктэн шогаш—кажнэ пионьэрын тӱн долгшо.

Пионьэр значок

Пионьэр-шамыч шкэ значокыштым оҥэшышт пыжыктэн коштыт. Адак галстукэш пыжыктымэ зажим ӱмбалнат пионьэр значок уло.

Пионьэр значок ӱмбалнэ вич пу комыла дэнэ костьор ылыжтымым, тудын кум йылмыла йӱлмыжым ончыктымо. Костьор чогыт да сорла дэнэ авыралтын.

Костьорын вич пу комыльажэ да кум тул йылмэ тэвэ мом ончыкта: свэтын чыла вич ужаныштыжат Владимир Ильич Лэнинын ыштымэ Кумышо Коммунистичэский Интэрнационалын тулжо йӱла. Пионьэр костьор чыла мландэ шарыштэ коммунизм строй сэҥышашым палэмда.

Чогыт дэн сорла мэмнан пэлэдалтшэ родинын знакшэ лийын шога. Чогыт дэн сорла мэмнан сталинский эпохышто илымынам, пашазэ дэн крэсаньык-шамычын шкэ родинышт шкэ оза улмыштым, пӱтынь калыклан пашам ыштымыштым, Совэт элыштэ пийалан илышым ончыкта.

Йошкар-Ола пионьэр пӧртыштӧ пионьэр-шамыч книгам лудыт.

СССР Вэрховный Совэтын пэрвой сэссийжым погымо нэргэн

СССР Цэнтральный Исполнитэльный Комитэт Прэзидиумын пунчалжэ

СССР Конституцийын 55 статьажэ нэгызэш СССР Цэнтральный Исполнитэльный Комитэт Прэзидиум пунчалэш:

Совэт Социалистичэский Рэспублик-шамыч Ушэм Вэрховный Совэтын пэрвой сэссийжым 1938 ий 12 йанварьыштэ Моско олаш погаш.

СССР Цэнтральный Исполнитэльный Комитэт прэдсэдатэль—М. КАЛИНИН.

СССР Цэнтральный Исполнитэльный Комитэт сэкрэтарь—А. ГОРКИН.

Моско, Крэмль. 1937 ий 19 дэкабрь.

Украин калыкын пайрэмжэ

Вич кэчэ ончыч Украин калык шкэ чаплэ йубилэйжым пайрэмлыш.

Лач 20 ий ожно, 1917 ий 24 дэкабрьыштэ Украинский пэрвой Совэт Сйэзд почылтын. Тидэ сйэзд Украинский Совэтский Социалистичэский рэспубликым ыштымэ нэргэн увэртарэн. 20 ий коклаштэ коммунистичэский партийын вуйлатымыжэ дэнэ Украин калык пэш кугу сэҥымаш-шамычым ыштэн.

Йубилэй кэчылаштэ Украин ССР-ын столицыжэ—Кийэв ола—пайрэмла сӧрастаралтын. 23 дэкабрьыштэ опэр дэн балэт тэатрыштэ Кийэв горсовэтын торжэствэнэ плэнумжо лийын. Тыштэ партийнэ, профэссиональнэ да комсомол организаций-шамычын прэдставитэльышт участвоватлэныт.

Торжэствэнэ плэнумын почотно прэдсэдатэльжылан пэш чот совым кырымэ дэнэ Иосиф Виссарионович Сталин йолташ сайлалтын.

Шахмат-шашкэ турнир

Кок кэчэ гыч, 1 йанварьыштэ Лэнинградэш пионьэр дэн школьник-шамычын Пӱтынь Ушэмысэ шахмат-шашкэ турнирышт тӱҥалэш. Турнирыштэ 18 кугу олаласэ йуный шахматист дэн шашист-шамыч участвоватлаш тӱҥалыт.

Мэдвэдэво НСШ-тэ (Йошкар-Ола р-н) отличнэ тунэмшэ Карпова Лиза.

СССР Вэрховный Совэт сайлалтын

Мэмнан элыштэ Вэрховный Совэтым сайлымэ кэчэ мумыр калыкын пайрэмжэ лийэ. Олалаштэ, йаллаштэ, курыклан ауллаштэ, казах станицийлаштэ миллион дэнэ йэӈ-шамыч коммунист дэн бэспартийный-шамычын выдвигатлымэ кандидат-шамыч вэрч йӱклэныт.

Тидэ сайлымаштэ коммунист партий бэспартийный-шамыч дэнэ пырльа выступатлыш. Коммунист дэн бэспартийный-шамычын тидэ сойузышт путырак чаплэ сэӈымашым ыштэн. Сайлымашт 96,5 проц. избиратэль-шамыч участвоватлэныт.

12 дэкабрьыштэ мэмнан дэнэ эртаралтшэ сайлымашыш миймэ нарэ альэ нымогай элыштат лийын огыл. 1935 ийын Английыштэ парламэнтым сайлымаштэ 71,9 проц. избиратэль-шамыч вэрч миймэ. Тудо ийыштак Польшышто сайлымаштэ 46,6 проц. избиратэль шамыч вэлэ участвоватлэныт. Тидын причинжэ тыштэ: капиталист эллаштэ шэмэр-шамыч шинчат, парламэнтыш садыгак дворьан, гэнэрал, промышлэнник, торговэц да нунын агэнтышт вэлэ логалыт.

Мэмнан элысэ калык властьын вэрховный органышкыжэ шкэнжын эргыжэ дэн ӱдыржӧ шамычым — пашаэ дэн крэсаньык-шамычым, интэллигэнцийын, Иошкар Армийын прэдставитэлыштым, — калыкын пийалжэ вэрч, родинын пэлэдмыжэ вэрч кучэдалшэ-шамычым колта. Вэрховный Совэтыш 1143 дэпутат-шамыч сайлалтыныт. Нунын коклаштэ—855 коммунист дэн 288 бэспартийный-шамыч улыт.

Дэпутат-шамыч коклаштэ—мэмнан вождь-шамыч, партий дэн совэт правитэльствын руководитэльышт—Сталин йолташ, ВКП(б) ЦК члэн-шамыч, вэрласэ партийнэ дэн совэт пашайэӈ-шамыч, завод дэн колхоз пасу стахановэц-шамыч, талэ льотчик, учоный, калык артист, пэдагог, писатэль-шамыч.

Чыла гайак капиталистичэский эллаштэ ӱдрамаш-шамыч йӱклашат праван огыт ул. Мэмнан дэнэ, СССР-штэ, 184 ӱдрамаш-шамыч Вэрховный Совэтыш сайлалтыныт.

Коммунист дэн бэспартийный-шамычын ушэмышт сӱнэш лийдымэ! Совэт калык Лэнин—Сталин пашалан прэданнэ улмыжым, Сталинский Цэнтральнэ Комитэт дэн Совэт правитэльствылан мучашдымэ ӱшанымыжым 12 дэкабрьыштэ адакат ик кана ончыктыш.

Коммунист дэн бэспартийный-шамычын пырльа выставитлымэ кандидат-шамыч вэрч йӱклымӧ дэнэ пырльа кажнат большэвик партий вэрч, кугу Сталин вэрч йӱклэн!

2-шо могыр „Йамдэ лий"

СССР Вэрховный Совэтыш сайлымэ рэзультат нэргэн Цэнтральный Избиратэльный Комиссийын увэртарымыжэ

СССР мучко чылажэ 137185 избиратэльный участкэ да 1143 избиратэльный округ уло (Сойуз Совэтыш сайлышашлан 569 да Национальность Совэтыш сайлышашлан 574). 13 дэкабрь йӱдым 12 шагатлан йӱкым чыла округлаштыжак тичмашын альэ шотлэн пытарымэ огыл. Избиратэльный округшамычын 13 дэкабрь 12 шагат йӱдлан пумэ данный-ышт почэш 1.014 дэпутат сайлымым рэгистрироватлымэ. Нинэ сайлымэ чыла дэпутат-шамыч коммунист дэн бэспартийнэ - шамыч блокын кандидатышт улыт.

Улшо тичмаш данный почэш Моско олаштэ 2.739.783 избиратэль гыч 2.715.985 йэӈ, вэс сэмын манаш, 99,13 процэнт голосоватлэн, а Моско областьыштэ 2.618.403 избиратэль гыч 2.558.158 йэӈ, вэс сэмын манаш, 98 процэнт голосоватлэн.

Моско олаштэ да Моско областьыштэ сайлымэ чыла дэпутат-шамыч коммунист дэн бэспартийнэ - шамыч блокын кандидатышт улыт:

Моско ола

1) Сталин И. В.
2) Молотов В. М.
3) Хрущэв Н. С.
4) Булганин Н. А.
5) Гудов И. И.
6) Братановский Г. А.
7) Москвин И. М.
8) Комаров В. Л.
9) Лэонова О. Ф.
10) Кабанов В. И.
11) Сидоров И. И.
12) Фэдорова Т. В.
13) Бурдэнко Н. Н.
14) Пичугина П. Н.

Моско область

1) Крупскайа Н. К.
2) Малэнков Г. М.
3) Мэхлис Л. З.
4) Молоков В. С.
5) Сидоров В. С.
6) Шапошников Б. М.
7) Мальушин Н. Т.
8) Минайэв В. С.
9) Голубьэва П. И.
10) Симонжэнкова М. К.
11) Артьукин И. Д.
12) Малышэв В. А.
13) Рэдэнс С. Ф.
14) Пэтров М. П
15) Дэдиков Н. И.
16) Хохлов И. С.

Улшо тичмаш данный почэш Лэнинград олаштэ 2.333.149 избиратэль гыч 2.244, 825 йэӈ, вэс сэмын манаш, 96,3 процэнт голосоватлэн, а Лэнинград областьыштэ 2.021.905 избиратэль гыч 1.942.042 йэӈ, вэс сэмын манаш, 96 процэнт голосоватлэн.

Лэнинград олаштэ да Лэнинград областьыштэ сайлымэ чыла дэпутат-шамыч коммунист дэн бэспартийнэ - шамыч блокын кандидатышт улыт:

Лэнинград ола

1) Жданов А. А.
2) Калинин М. И.
3) Угаров А. И.
4) Литвинов М. М.
5) Исаков И. С.
6) Сэлэзньэв А. Ф.
7) Тэвосьан И. Т.
8) Байков А. А.
9) Смирнова А. Ф.
10) Смэтанин Н. С.
11) Пэтровский А. Н.
12) Корчагина - Алэксандровскайа Е. П.

Лэнинград область

1) Толстой А. Н.
2) Дыбэнко П. Е.
3) Заковский Л. М.
4) Кузнэцов А. А.
5) Йэгоров Н. Е.
6) Таппо М. К.
7) Богданов В. Д.
8) Анцэлович Н. М.
9) Копэц И. И.
10) Никитин А. Н.
11) Спирков Г. И.
12) Душэнов К. И.
13) Тьуркин П. А.

Улшо тичмаш данный почэш Минск олаштэ 174 323 избиратэль гыч 173.553 йэӈ, вэс сэмын манаш, 99,6 процэнт голосоватлэн.

Минск олаштэ сайлымэ чыла дэпутат-шамыч коммунист дэн бэспартийнэ-шамыч блокын кандидатышт улыт:

1) Ворошилов К. Е.
2) Ванэйэв В. Г.

Улшо тичмаш данный почэш Кийэв олаштэ 611.615 избиратэль гыч 602.830 йэӈ, вэс сэмын манаш, 98,6 процэнт голосоватлэн.

Кийэв олаштэ сайлымэ чыла дэпутат-шамыч коммунист дэн бэспартийнэ-шамыч блокын кандидатышт улыт:

1) Косиор С. В.
2) Богомолэц А. А.
3) Гусьатникова П. В.
4) Маршак Н. М.

Улшо тичмаш данный почэш Харьков олаштэ 541.121 избиратэль гыч 534.611 йэӈ, вэс сэмын манаш, 98,8 процэнт голосоватлэн.

Харьков олаштэ чыла сайлымэ дэпутат-шамыч коммунист дэн бэспартийнэ-шамыч блокын кандидатышт улыт.

1) Калиничэнко Л. И.
2) Литвинов В. Ф.
3) Проскура Г. Ф.
4) Колэсник Н. Ф.

Улшо тичмаш данный почэш Тбилиси олаштэ 374.963 избиратэль гыч 358.578 йэӈ, вэс сэмын манаш, 95,6 процэнт голосоватлэн.

Тбилиси олаштэ чыла сайлымэ дэпутат-шамыч коммунист дэн бэспартийнэ-шамыч блокын кандидатышт улыт:

1) Бэрийа Л. П.
2) Мазанашвили Э. Н.
3) Гвишиани М. М.
4) Ишханов С. М.
5) Чичинадзэ Д. А.
6) Циклаури А. В.
7) Вэршков П. А.

Улшо тичмаш данный почэш Ташкэнт олаштэ 356.272 избиратэль гыч 333 811 йэӈ, вэс сэмын манаш, 93,7 процэнт голосоватлэн.

Ташкэнт олаштэ чыла сайлымэ дэпутат-шамыч коммунист дэн бэспартийнэ-шамыч блокын кандидатышт улыт:

1) Каганович Л. М.
2) Йусупов У.
3) Йулдашэв М.
4) Йэмцов В. Я.
5) Абдурахманова М.

Улшо тичмаш данный почэш Баку олаштэ 512.545 избиратэль гыч 489.298 йэӈ, вэс сэмын манаш, 95,5 процэнт голосоватлэн.

Баку олаштэ чыла сайлымэ дэпутат-шамыч коммунист дэн бэспартийнэ-шамыч блокын кандидатышт улыт:

1. Багиров М. Д.
2. Губкин И. М.
3. Иэвсэйэнко М. А.
4. Кульков Н. О.
5. Йакубов Мир Тэймур Мир Алэкпэр оглы
6. Асланова Чиманаз Абдул Али кизы
7. Бабайэв Али Ага Гусэин Кули оглы
8. Синайский-Михайлов С. И.
9. Игнатьйэв В. Т.

СССР Вэрховный Совэтыш сайлышашлан Цэнтральный избиратэльный комиссий.

Марий АССР гыч СССР Вэрховный Совэтыш дэпутат-шамычым сайлымэ список

Сойуз Совэтыш сайлалтшэ дэпутат-шамыч;

1) ЖАДНОВ Зиновий Йаковльэвич—Шэрнур избиратэльный округ.

2) ИГНАТЬИЭВ Григорий Игнатьйэвич—Йошкар-Ола избиратэльный округ.

Национальность Совэтыш сайлалтшэ дэпутат-шамыч:

1) ОРЭХОВ Василий Димитрийэвич—Оршанкэ избиратэльный округ.

2) КЭЛЬБЭДИНА Капитолина Михайловна—Иошкар Ола сэльский избиратэльный округ.

3) ТОРЭЙЭВ Василий Фэдорович—Иурин избиратэльный округ.

4) ТОЛСТОВА Анна Афанасьйэвна—Лопатин избиратэльный округ.

5) ФЭДОРОВ Алэксандр Игнатьйэвич — Шэрнур избиратэльный округ.

6) ПЭТРУНИЧЭВ Николай Алэксэйэвич—Звэнига избиратэльный округ.

7) МИКЭРКИН Иван Никонорович—Кырык-Марий избиратэльный округ.

8) ПИКИНА Валэнтина Фэдоровна—Иошкар - Ола оласэ избиратэльный округ.

9) КАРАЧАРОВ Алэксандр Иванович—Марий-Турэк избиратэльный округ.

10) БОГДАНОВ Василий Николайэвич—Кужэнэр избиратэльный округ.

11) СЭРГЭЙЭВА Марийа Сэргэйэвна—Морко избиратэльный округ.

РСФСР гыч Национальность Совэтыш сайлалтшэ дэпутат

1) ШМИДТ Отто Йульйэвич—Казанский избиратэльный округ.

СССР ВЭРХОВНЫЙ СУДЫН ВОЙЭННЭ КОЛЛЭГИЙЫШТЫЖЭ

1937 ий 16 дэкабрьыштэ ССР Ушэм Вэрховный Судын войэннэ коллэгийжэ 1934 ий 1 дэкабрьысэ закон порьадкэ почэш закрытэ судэбнэ засэданийэш А. С. Йэнукидзэм, Л. М. Караханым, И. Д. Орахэлашвилим, Б. П. Шэболдайэвым, В. Ф. Лариным, А. Д. Мэтэльовым, В. М. Цукэрманым да Б. С. Штэйгэрым родиналан измэнэ ыштымылан, тэррор паша ыштымылан да ик вэс государствылан шпион пашам эрэак ыштымылан, вэс сэмынжэ, РСФСР У. К-н 58—1 а, 58—6 статьаштышт ончыктымо прэступно паша ыштымылан обвиньатлымэ пашам ончэн.

Чыла обвиньайэмый-шамыч шкэнаштым пӱтынэк титаканлан шотлэныт.

ССР Ушэм Вэрховный Судын Войэннэ коллэгийжэ обвиньайэмый А. С. Йэнукидзэм, Л. М. Караханым, И. Д. Орахэлашвилим, Б. П. Шэболдайэвым, В. Ф. Лариным, А. Д. Мэтэльовым, В. М. Цукэрманым, Б. С. Штэйгэрым наказаньын эн кӱшыл мэрыжлан—лӱйаш приговоритлэн.

Приговорым илышыш пуртымо.

ГРАНИЦЭ ВЭС ВЭЛНЭ

**Францийыштэ фашист шамычын тушман пашаштым тӱжвак лукшо слэдствий Парижыштэ дэ Курсэль бульварыштэ шуко оружийан складым муын.

**Фашист Гэрманийыштэ киндэ ситыдымэ дэнэ крэсаньык-шамыч дэч чыла киндыштым шупшын налаш тӱҥалыныт. Крэсаньык-шамыч фашист властьлан вашталэш пэнгыдын шогалыныт. Фашист - шамыч нунын ӱмбак тӱрлӧ шучко мэр-шамычым ыштылыт.

ЗНАМӒ

Кэртэш мо мурызо мурышто каласкалэн,
Кузэ тый шэргэ улат мланна, йӧратымэ мэмнан ачана?
Тый, щит ганьэ, чын кучэдалмаштэ пэнгыдэмшэ улат,
Мэмнан таптымэ, мэмнан кидыштэ нумалыштмэ улат.
Тэлэ йӱштыштӧ—шочм › пӧрт тый!
Тул гай кэнгэжыштэ—йуалгэ сад тый!
Воздухыш кӱзышылан—шулдыр тый!
Мландэ йӱмак пурышылан—воздух тый!
Тушман ӱмбалнэ—кӱдырчан пыл тый!
Шэмэр калык ӱмбалнэ-кэчэ тый!
Тӱтаныштэ ийшэ корабльылан—гавань тый!
Чэстнэ шӱм дэнэ шочшылан чылалан—чап тый!
Кэртэш мо мурызо мурышто каласкалэн,
Кузэ тый шэргэ улат, вэликий мэмнан ачана?
Шкэ родинын кэчыжэ дэнэ тылат мэ товатлэна,
Илышэтым тыйыным чэстьла аралаш мэ товатлэна.
Тыйын ончалмашэт—мэмнан ончалмаш, родной вождьна!
Тыйын шонымашэт—мэмнан чылан шонымашна!
Мэмнан шонымын, мэмнан вӱрын—тул ойыпше тый!
Мэмнан кӱкшӱ крэпостьын—знамыжэ тый!

Кумыкс йылмэ гыч рушлаш кусарымым марлаш М. С. кусарэн.

ОМО

Шинчэт, Ваньа, тачэ мо
Койын омэш мыланэм?
Кугу Сталин шкэак пуйто
Уналкэш толын мый дэкэм.
Тудо чылт портрэтысэ гайак,
Тугайак шыман шога.
Мый тудлан лудам стихым,
А тудо мланэм тыгэ ойла:
—Молодэц, йолташ Костьа!
Тый возо тыгэ утларак,
Тунам тый вик уналкэш
Ми э Крэмльыш мый дэкэм.
Ончыктэм тылат нарком-влакым,
Имныжэ дэнэ Ворошиловым,
Будьонныйым наган дэнэ,
Будьонновэц-влакым тудын пэлэн.
Ончыктышым тудлан мый йомакым,
Сайрак кнага-шамычэм,
Сӧрӧнам тудлан тунэмаш тугэ,
Кузэ Лэнин туныктэн мэмнам.

9 ийэш Костьа Орловын возымыжым „Мурзилка“ журнал гыч Антонов И. кусарэн.

Ай, могай сай мунчалташ

Йал урэм дэн изи тэрым
Миша шупшын ошкылэш.
—Эй, тарванза, корэм
сэрыш
Мунчалташ кайаш кӱлэш!

Миша дэкэ куржын лэктыч
Сэмон, Ивук да Эчук.
Адак тольыч йал мучаш гыч
Опанас, Миклай, Нинук.

Шокшо пӧртым кудалтэн,
Айста йужышко модаш!
Чылан тӱшкан погынэн.
Кайэна мэ мунчалташ.

* * *

—Эй, корангэ, кудалам!
Тэрэм ийын чот кайа.

Пуза корным тэ мылам!
„Ожэм“ вӱдла вэл йога.

Изи тэрыш кӱзэн шинчын
Миша талын шыкшалдэш.
Почэш ок код Миша дэчын
—Эчук „вышт-вушт“ вэл
койэш.

Эчук дэчын Сэмонат
Ок код, писын мунчалта.
Кычкыралэ Нинукат:
—Чыладам сэнэм тэндам!

Йужыш лэктын, лум
ӱмбалнэ
Ай, могай сай мунчалташ.
Йоча-шамыч тӱгӧ лэктыч
Куанаш, модаш, канаш!

Макс Майн.

КОНЬКИ ДА ЙЭЧЭ

Тэлэ толын,
лум лумэш.
Ош лум шинчын
пушэнгэш.
Мландэ ындэ
чылт тӧшак,
Ир мэрангэлан
пэш ӱшак.
Кылмэн шинчын
Какшан вӱд,
Кэчын ийжэ
кӱжгэмэш.
Ми ӱмбалнэ
йоча йӱк
Пэш умбакэ
шэргылтэш.

Тэвэ кӱкшӧ
лум курык.
Йэчэм писын
вик вола.
Йӧршэш ок кӱл
пун кӱрык,
Капна тугак
чот ыра.
Уна сэмын
пагалэн мэ
Тыйым, тэлэ,
вучышна.
Вий погалмэ,
уш кандармэ—
Мэмнан коньки,
йэчына!

М. Большаков.

Н. А. ОСТРОВСКИЙ

ГУДОК

(УМБАКЫЖЭ. ТӰНГАЛТЫШ КОДШО НОМЫРЫШТО).

Андрий кӱшычын содор кӱвар ӱмбак волыш.

Струмил колчам колтыш. Гудок йӱк чарныш. Мэханик кызыт ижэ Птахам ужо.

— Тый кушто коштынат?

— Мый окнаш ончышым...

— А-а-а, окнаш! Тудэ гын расчотым нал. Тыйым паша ышташ тарлэныт... Пашашкэ пижса!—кочэгаршамычлан Струмил кычкыральэ да машин отдэлэныш куржо.

Андрий ик мыньар сэкунд тарванылдэ шогыш. Тудым ик шонымаш авалтэн.

Тудо тайн812, ты шонымашым корандаш тыршыш. Но ты шонымаш тудын вуйышкыжо чот пижын. Кӱшыч тӧрштышаш годымсо гай шӱмжылан „шуй“ чучо. Ик мыньэр жап эртыш, тудо омса дэкэ содор мийэн, тудым тӱкылыш, сравочым кӱсэнышкыжэ пыштыш. Варажым под-шамыч дэкэ мӧнгэш пӧртылын, колчамкучышат кэржалтэ. Гудок адак мӱгыраш тӱнгальэ.

— Тый мо, ушэт кайыш мо, Андрий—кочэгар-шамыч Птаха дэкэ куржын мийышт—Мэмнам чыланамат паша гыч луктын колтыктынэт мо?

Но Андрий нуным ыш колышт. Тудо садак колчам ӱлыкӧ шупшаш тӱнгальэ.

— Ит толашэ, Андрьушка! Чыланамат поктэн луктытыс!—кычкыра Дмитрусь.

Андрий йара кидшэ дэнэ шӱ каткалымэ нэлэ ломым руалтышат, Дмитрусын шӱргышкыжӧ кычкырал колтыш:

— Хлопэц-шамычлан каласэ, тыжэч кайышт! Запасной гоч... Мый нуным лом дэнэ пургэдаш тӱнгалнам манын тэк ойлышт...

Но тудын йӱкшӧ ыш шокто. Тунам вара Андрий колчам мучыштарыш. Гудок кэнэта тыпланыш. Кок кидшэ дэнат ломым кормыштэн кучэн, шинчажым йылгыштарэн, шӱ пурак дэнэ шэмэм шинчын, тудо йолташыжэ шамычлан кычкыральэ:

— Запасной гоч лэктын куржса! Рэвээ-шамыч, йолташла йодам—кызытак лэктын куржса! Мый калыкым кыньэлдышашлан, гудокым кычкырыкташ тӱнгалам. Мыйым шкэтэм тэк сопкалышт. Тӧрштэн лэкса, хлопэц-шамыч, укэ гын лом дэнэ пэрэм! Писынрак!—Тудо ломжым ончыкыла солалтэн колтыш.

Кочэгар-шамыч запасной омсашкэ рӱжгэ куржыч.

II.

Андрий омсам кӱртньӧ руалтыш дэнэ тӱклэн, ломжым омса кылыш чыкэн адакат колчам руалтэн кучыш. Гудок угыч йужым чытырыктэн, кӱрылтын, энгэк лийшашым шижтарышыла шучкын мӱгыраш тӱнгальэ. Гудокын йӱкшӧ олашкэ илышэ чыла калыкым урэмышкэ лукто. Тидэ мӱгырымым чыланат чот колыштыныт.

А гудок садак мӱгырэ...

Охранник шамыч котэльный омсам шӱкэныт. Но кӱртньылымӧ кӱжгӧ, нэлэ омса н нын прикладдэнэ пэрымышт дэч изиш вэлэ чытыралтэ.

— Тошкалтышым кондыза! Окна-шамыч дэкэ марш! Тудым луйза!—охранылан капрал кычкыра.

Окнашкэ лӱйэн колтымэк да вуй воктэчшэ пульа шӱшкэн каймэк ижэ Андрий шучкылык нэргэн палэн нальэ.

Тудлан колчам мучыштараш вэрэштэ. Мӱгырымаш чарныш. Уэш лӱймӧ дэчаралалтшашлан, Андрий мландэ шӱ оптымо выньэм дэк тӧрштыш.

Карабиным кучымо кидшым ончыко виктэн, окнашкэ польский лэгионьэр шӱшкылтӧ. Птаха чэтлыкэш кучалтшэ кольала мландэ шӱ виньэмыштэ куржталэш. Шкэнжын бунтшылан мучаш шумым тудо шижэ. Тудым сырымаш авалтыш.

Окна ангысыр улмаш да лэгионьэр тушко ик вачык дэнэ пыкшэ гына пурыш. Тудым шэнгэчшэ шӱкэныт. Тунам вара Андрий колышаш дэч лӱддэ антрацит комльам руалтэн выньэм гыч тӧрштэн лэктэ. Кыдшым лупшалын антрацит комльам уло кэртмыжэ дэнэ окнаш шуэн колтыш да лэгионьэрын шӱргышкыжӧ логалтыш. Лэгионьэр варгыж колтыш. Тунамак тудын шӱргыжо вӱрангэ. Карабинжым камбозыктыш да, шкэжэ ӱлычын кучэн шогышо охранник-шамычын кидышкышт йӧрльӧ. Карабин котэльныйын цэмэнтлымэ кӱварыш волэн возо. Адак лӱймӧ йӱк мӱгыралтэ. Андрий йывыртымыж дэнэ тӧрштылтэн колтыш. Окнам тудо мландэ шӱ дэнэ бомбардироватлыш.

Окна вэс вэлнэ осалын вурсэдылмаш шоктыш. Йэнгшамыч тошкалтыш гыч вашкэн мланцэ ӱмбак волышт.

Андрийым куанымаш авалтыш. Тудо кыдал гычшэ ӱштыжым мучышгарэн нальат, колчам давлэнье рэгульаторыш йолыштыш. Гудок уэш мӱгыраш тӱнгальэ Ындэ кӱрылтыш-дэнэ огыл, Птаха ӱштыжым пэнгыдын кылдэн шындэн.

Ындэ Андрийын кок кидшат йарсыш. Нимом шижде кэнэта авыралтмаш дэч лӱдын, тудо мландэ шӱым окнашкэ чарныдэ кышкэн.

Кучэдалмэ толкынышто Птаха котэльныйыштэ адак кок окна улмым мондэн. Пэтырымэ кок окнашат йандашт пудыргэн йогаш да пырдыж гыч штукатурко каткалалт вэлаш тӱнгалмэк ижэ Андрий кум окнам сэнэн кэртдымыжым ойго дэнэ нальэ. Пульо-шамыч тудым адакат шӱ виньэмыш поктэн пуртышт. Кум окна гыч иктыштыжэ карабин пуч койо. Андрий тушко уло шыдыж дэнэ шӱ комльам шуэн колтыш. Но вэс окна гыч лӱймаш тудым мӧнгэш тӧрштыктыш.

—Тэвэ ындэ мучаш!—маньат, Андрий изиш гына шортын ыш колто. Пэнгыдылык тудым кодыш.

Пэш чот нойымыжым тудо вашкэ шижын нальэ да, ваштарэш кучэдалмыжым чарнаш шонэн, виньэм лукышко волэн шинчэ. Ӧрдыжшым ала мо коршты́ктэн шуралтыш. Ӧрдыжшым шуралтышэ настам Птаха канэта руалтэн нальэ. Тидэ кочэгар-шамычын шӱйым нӧрташ кучылтмо пожарнэ кишка мучаш лийын.

Нойышо сознаньыштыжэ ала мо волгалт кайыш.

— А-а, тэ мыйым налын кэртна шонышда мо„ сволоч, пан чон-шамыч! Чэчэ ончалына!—тудым гудок йӱкэш иктат колын ок кэрт гынат, кычкыральэ.

Шланг-шамычыш вӱдым нангайшэ кольасам Андрий уло кэртмыж дэнэ пӱтыраш тӱнгальэ. Брандспойт гыч пар шӱшкэн лэктын кайыш. Тудын почэш шокшо вӱд чымалт лэктэ. Шӱ виньэм пар дэнэ тэмын шинчэ. Андрийлан шӱлашыжэ нимат ыш код. Чытрышэ кидшэ дэнэ тудо брандспойтым руалтэн налын, парньажым йӱлалтэн-йӱлалтэн, шокшо вӱд шыжалтмэ дэнэ йӧсланэн, шокшо вӱдым котэльныйын колтыш.

(Умбакыжэ шушаш номырышто).

3-шо могыр „Йамдэ лий“

РЭСПУБЛИКЫШТЭ

Мэ Москосо Сталинский избиратэльный округын прэдвыборный погынымашэш Сталин йолташын ойлымыжым лончылышна. Туныктышо Ф. З. Захаровын умылтарымыжым сайын колыштна.

Йагодов, Борисов.

Косолоп район, Марий-Пильамарий пэдучилищэ

* * *

А. С. Пушкинын возымо „Дубровский" романжэ гыч ыштымэ „Дубровский" лўман киным ончышна. Кино млаина пэш кэлшыш. Тидэ кино ончымына дэнэ А. С. Пушкин нэргэн каймэ матэриалнам эша сэйын умлышна.

Ураков М.

Оршанкэ район, Вэликополь пэлэ кыдалаш школ.

* * *

Мэ, Кугу-Корамас пэлэ кыдалаш школышто тунэммэ-шамыч у ийым сайын вашлийаш йамдылалтына. Кызыт йолкылан 115 тэнгэаш тўрлӧ украшэньэ-шамычым налэдымэ. Тўрлӧ муро, почэламут-шамычым тунэмына. У ийым пэш вучэна.

Сэргэйэв С.

Сотнур район.

* * *

Лўлнан йоча пӧртыштӧ илышэ йоча-шамыч шахматный турнирым эртарышт. Турнирыштэ 10 йоча модын. Пэрвой вэрым Орэхов В., 2-шо вэрым Страусов В. да 3-шо вэрым Воронов В. налыныт.

Страусов В., Рьабчиков.

Оршанкэ район.

* * *

Анисимов Ондрий Кой-Сола пэлэ кыдалаш школын 7 шэ классыштыжэ тунэмэш. Тудо сўрэтлаш пэш мастар. Тудын альбомжо уло. Тужак тўрлӧ сўрэтшамычым сўрэтлэн. Ончыкшо тудо художник лийаш шона.

Иванов И.

Шэрнур район.

Йоча-шамычын сорэвнованьышт эртаралтэш

1938 ийын 4 гыч 6 йанварь марэ Иошкар-Олаштэ йэчэ да коньки дэнэ йоча-шамычын сорэввованьышт эртаралтэш.

У ИЙЫМ САЙЫН ВАШЛИЙАМ

Мый 1-шэ чырыкыштэ тунэмаш кўлынак пижын ом ул ыльэ. Ончылно жап шуко, эша шуам шоныхым. 1-шэ чырыкыштэ дисциплинэмат начар ыльэ. Класыштэ туныктышын ойлымыжым колыштдэ, толашэн шинчэм ыльэ. Йолташ-шамычэм игылтам, шўрдылам, тунэмашышт мэшайэм ыльэ. Тыгэ мый пэш кугу йонглышым да титакым ыштэнам. Ындэ йонглыш лиймэм палышым.

Кызыт урокышто туныктышын мутшым ойлымыжым умлаш тыршэн колышт шинчэм. Мӧнгышкӧ пумо пашам шуктэн, уроклан йамдылалтын толам. II-шо чырыкым отличнэ да хорошо отмэткэ дэнэ пытарэн, у ийым ваш лийаш задачым шындэнам. Тугак дисциплинэмат сайэмэ.

Коротков. П.

Йошкар-Ола район, Нурма тўнгалтыш школ.

У ИЙ ЙОЛКА.

У ИЙ ЙОЛКЫМ КУЗЭ ОРГАНИЗОВАТЛАШ

Мэмнан йоча-шамыч у ий йолкым пэш йӧратат. Тидым шотыш налын тэний ик школат, ик йоча пӧртат, ик общэжитийат у ий йолкым организатлыдэ ынжэ код.

У ий йолко пийалан, куанышан йоча-шамычын чапла пайрэмышкышт савырнышаш. Садланак тидэ йолкым сайын, сӧралын оформитлыман. Иолка пайрэм вэсэлан эртыжэ, тудо кэлгэ содэржаньан лийжэ.

Йолкым организатлаш тўнгалмэш кок кэчэ вэлэ кодын. 1 йанварь гыч школлаштэ, клублаштэ сӧралын сылнэштарымэ йолка йыр йоча-шамыч модаш, вэсэлитлаш тўнгалыт. 1 йанварь марэ йоча шамыч мурым, почэламутым тунэмашышт, украшэньым, карнаваллан костьумым йамдылашышт кўлэш. А пэдагог, пионьэр вожатый-шамыч пионьэр дэн школьник-шамычлан полшышаш улыт.

Йолкым кужак, кузэ организатлаш

Йолкылан украшэньым магазиныштэ налаш лийэш. Адак тўрлӧ украшэньэ-шамычым шкэат ыштыман.

Йолка пайрэмын программыштыжэ тўрлӧ ойлымаш, бэсэдэ пэш шуко ынжэ лий, а жап утларакшэ модаш, кушташ, мураш ойыралтшэ.

Пайрэмыштэ йоча-шамычлан подаркэ, угощэньэ лийман.

Иолкым кумда залэш, покшэлан организатлаш кўлэш, йоча шамычланат, пайрэмыш уналыкэш толшо-шамычланат вэр ситышын лийжэ.

Пожар ваштарэш кучэдалмэ мэроприатийым шотыш налаш кўлэш. Йолкым элэктричэствэ тул дэнэ вэлэ волгалтараш лийэш. Йолкым волгалтарашлан лампэ, сорта тулым кучылтмо ок кўл. А кушто элэктричэствэ тул укэ гын, тугай вэрлаштэ йолкым кэчвалым организатлыман.

Модмашым кузэ организатлаш

Вэсэла йоча-шамыч залыш шкээрыкышт дэнэ пурат. Нуным вийэш пар дэнэ шогалтыман огыл.

Йоча-шамычын уло кумылышт йолкыш ушна. Пэдагог-шамычлан кэрэк могай модыш дэнат йоча-шамычым вийэш модыктыман огыл. Шкэ эрыкышт дэнэ йолкым йӧратэн модышт. Нунын залыш пурымышт годым чот кычкырэн саламлымаш дэч кораңман.

У ий йолка пайрэм годым шуко тўрлӧ у модыш, тулэч моло лийман. Тидым пэдагоглан ончылгочак йамдылман. Программэ почэш кэрэк можат случайнэ сэмын лэктын шогыжо. Тыштэ пэдагог пэш кугу инициативан лийман. Йоча самодэйатэльностьлан эн кугу вэрым ойрыман. Но почэламут-шамычым шуко пачаш лудмо дэч кораңман. Программыш шуко тўрлӧ интэрэснэ номыр-шамычым пуртыман.

Йоча-шамычлан пӧлӧкым пуэдымаш — пэш отвэтствэннэ паша. Шўкэдылмаш, мойын йӧршынат лийман огыл. Пуэдымаш путырак вэсэлан, куанымаш дэнэ эртыжэ.

Пӧлӧкым пэдагог пуэда. Но йоча-шамыч пӧлӧкым Дэд-Мороз дэч, альэ Мишка дэч, мэраң дэч, йэчызэ дэч, парашутисткэ дэч, моло дэчат налыт гын утларак интэрэснэ лийэш.

Пӧлӧкым сылнын оформитлыман йолка шкэнжын пайрэм тўсшым ынжэ йомдарэ манын, йолка гыч пӧлӧкым пэдагог альэ йоча-шамычын авашт кокла гыч иктажшэ пуэдышт.

Т. Вэдэрникова.

УРОК ДЭЧ ВАРА

—Ваньа, айда Мишам вучэна!
—А кушто Мишажэ?
—Тэвэ мэмнан почэш куржэш.
—Укэ, мый ом уж. Мишам кӧ ужэш кычалжа.

МЛАННА СЭРАТ

Кужмарий пэлэ кыдалаш школышто физик дэн матэматикым, литэратурым тунэммэ кружок-шамыч организоватлалтыч. Но нинэ кружок-шамыч альат нашашкэ пижын огытыл. Кружок вуйлатышэ-шамыч Халтурин дэн Исайэва шкэ нашаштым йӧршэш мондэныт.

Тунэмшэ.

Звэнига район.

* * *

Коротков Ваньа—4 классыштэ эн начар тунэмшэ. Тудо урокышто туныктышын ойлымыжым сайын ок колышт, вуйжым йӧрдыктыл, шургэн шинча. Пэрэмэн жап годым лўшкэн курштальштэш. Адак тўрлӧ осал пашам ыштылэш: изи йоча-шамычым кыра, шўрдылэш.

Коротков шкэжат начар тунэмэш, йолташыжэ-шамычланат мэшайэ.

Єталь.

Йошкар-Ола район, Мазар тўнгалтыш школ.

* * *

Ронго кыдалаш школышто радио аппаратым кодшо ийыштак налмэ. Но тунэмшэ-шамыч радиом огыт колышт. Туныктышо-шамыч радиом канцэльарыштэ вэлэ шинчыктат.

Рвээ-шамыч пэрэмэн жапыштэ лўшкэн курштальштыт. Шашкэ, шахмат да моло модыш-шамычат шкафыштэ тўкылымӧ улыт. Школ дирэктор Єафин тидым ужэш гынат, нимогай мэрымат ок ыштэ.

Палышэ.

Тӧрлатымаш

„Йамдэ лий" газэтын 17 дэкабрьыштэ лэкшэ 65-шэ номырын нылымшэ полосаштыжэ, 4-шэ колонкышто, пушнэ Н. Йасов дэн М. Вороновын сэрышыштыт рэдакций пашэйэн-шамычын титакышт дэнэ фамильэ йонглыш возалтын. Варанов Васлий олмэш Воронов Васлий манын лудман.

Титаканлан мэрым ыштыме.

Ответственный редактор— К. А. ЛЭНЕКИИ.

Упол. Марлита № А—601. Тираж 17190 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком орган. Савыктышэ „М. К."